MENSÛR BİN AMMÂR

Evliyânın büyüklerinden. Künyesi, Ebü's-Sırrî Sülemî olup, adı Mensûr bin Ammâr bin Kesîr'dir. Çeşitli ilimlerde âlim, hitâbeti çok kuvvetli, va'zları te'sîrli bir va'izdi. Aslen Mervli olup, Basra'da yaşamıştır. Yaklaşık 225 (m. 839) yılında vefât etmiştir. Mensûr bin Ammâr Iraklılar arasında sevilen, Horasanlılar tarafından makbûl sayılan bir zât idi. Azla yetinir, fazla dünyalık toplamazdı. Gönlü zengin, şânı büyüktü. Tam vera' ehlinden idi.

Mensûr bin Ammâr; Ma'rûf bin Ebi'l-Hattâb, Leys bin Sa'd, Abdullah bin Lühey'a, Münkedir bin Muhammed ve Bişr bin Talha'dan ilim öğrenmiş ve hadîs-i şerîf dinlemiştir. Kendisinden oğlu Selîm, Ali bin Haşrem, Muhammed bin Ca'fer ve birçok âlim ilim öğrenmiş ve hadîs-i şerîf dinlemiştir.

Tövbesinin sebebi şöyle anlatılır: Yolda giderken üzerinde. "Bismillâhirrahmânirrahîm" yazılı bir kâğıt bulmuş, kaldırıp koyacak uygun bir yer bulamayınca da kâğıdı yutmuştur. Bunun üzerine rü'yâsında "O kâğıda göstermiş olduğun hürmetten dolayı, sana hikmetin kapısını açmış bulunuyoruz" diye bir ses duydu. Bir süre riyâzete çekildikten sonra, bir va'z meclisi kurdu.

Kendisi şöyle anlatır: "Birgün Mısır'a gitmiştim. Orada büyük bir kuraklık ve kıtlık hüküm sürüyordu. Cum'a namazından sonra halk ağlayarak duâ ediyorlardı. Hatırımdan câminin ortasına gidip, bu cemâate nasîhatta bulunayım diye geçti. Aklımdan geçirdiğim gibi yaptım. Sonra câminin ortasına gidip onlara şöyle dedim: "Ey cemâat! Allahü teâlâya, sadaka vermek sûretiyle yaklaşınız. Allahü teâlâya en güzel yaklaşma şekli budur" dedim. Sonra "Ey Allahım! Benim üstümdeki cübbemden başka hiçbir şeyim yok, ancak bunu verebiliyorum, dedim ve cübbemi çıkarıp ortaya attım. Beni takip eden halk, cübbemin üzerine sadakalarını koymaya başladılar. Bunları fakîrlere dağıttık. Bir müddet sonra öyle bir yağmur yağdı ki, her taraf su ile doldu."

Şöyle anlatılır: Bir genç fesad ve içki meclisi kurup, eğlenirdi. Kölesine dört dirhem (gümüş) verip, meze almasını söyledi. Köle yolda giderken Mensûr bin Ammâr'ın meclisine uğradı. "Biraz oturup ne söylediğini anlayayım", diye düşündü. Mensûr, bir fakîr için birşey istiyor ve kim dört dirhem verirse, ona dört duâ edeceğim diyordu. Köle, bu dört dirhemi ondan daha iyi bir yere veremem deyip, elindekinin hepsini Mensûr'a verdi. Mensûr hazretleri nasıl duâ istersin deyince, köle: Birincisi; âzâd olmayı, ikincisi; Allahü teâlânın efendime tövbe

nasîb etmesini, üçüncüsü; dört dirhemin karşılığında dörtyüz dirhem vermesini, dördüncüsü; bana, efendime, sana ve bu mecliste bulunanlara rahmet etmesini istiyorum" dedi. Mensûr hazretleri duâ etti. Köle evine döndü. Efendisi "Nerede kaldın ve ne getirdin?" diye sorunca, köle de: "Mensûr bin Ammâr'ın meclisinde idim. Verdiğin dört dirhemle dört duâ satın aldım. Efendisi nasıl duâlar deyince, köle durumu efendisine anlattı. Efendisi: Seni âzâd ettim, bir daha içki içmeyeceğime Allahü teâlâya söz verip tövbe ettim, dört dirhem yerine sana dörtyüz dirhem bağışladım. Dördüncü duân bana âid değildir. Ben elimden geleni yaptım, dedi. Efendi, gece rü'yâsında bir sesin; "Sen elinde olanı, kendi eksikliğin ile yaptın, bana havale ettiğini ise, eksiksiz yaptım: Sana, köleye, Mensûr'a ve mecliste bulunanlara merhamet ettim" dediğini işitti.

Hârûn Reşîd, Mensûr'a "Sana bir soru soracağım. Cevâbın için de, sana üç gün mühlet veriyorum. İnsanların en âlimi ve en câhili kimdir?" dedi. Mensûr kalkıp dışarı çıktı. Sonra yoldan geri dönüp geldi ve "Ey Emîr-ül-mü'minîn cevâbı dinleyiniz. İnsanların en âlimi tâat ve ibâdet ettiği halde korkan, en câhili de isyan ettiği halde emîn olandır" buyurdu.

Mensûr bin Ammâr, Kûfe'de bir gece bir âbidin Allahü teâlâya karşı şöyle duâ ettiğini bildirir: "Ey Rabbim! İzzet ve celâlin hakkı için, günah işlerken sana muhalefeti kasdetmedim. Nefsim beni aldattı. Şehvetim de buna yardımcı oldu. Seni, benim kusurlarımı gizlemen beni aldattı ve cehâletim sebebiyle sana isyan ettim ve hareketlerimle muhalefette bulundum. Şimdi senin azâbından beni, kim kurtaracak? Rahmetine nail olamazsam bana kim yardım edecek? Kıyâmet gününde günahı olmayanlara "geçin", günahı olanlara' "durunuz" dendiği vakit, hangi yüzle senin huzûruna çıkacağım. Acaba şu iki fırkadan hangisi ile beraber olacağım? Yazıklar olsun bana ki, ömrüm uzadıkça günahlarım çoğalıyor. Bizlere tövbe eylemeyi nasîb eyle yâ Rabbi!"

Ebü'l-Hasen Şa'rânî şöyle anlatır: "Bir kerre Mensûr bin Ammâr'ı rü'yâmda gördüm ve Allahü teâlâ sana nasıl muâmelede bulundu? diye sordum. Şöyle cevap verdi: Bir ses duydum: "Mensûr bin Ammâr sen misin?" dedi. Evet yâ Rabbî, dedim. Bir yandan dünyâya rağbet ederken, öbür yandan halkı dünyâdan soğutup zühde teşvik eden sen misin?" dedi. Evet böyle olmuştu yâ Rabbî! Fakat önce sana hamdü sena etmeden, sonra Peygamberlerine salât ve selâm getirmeden, üçüncü olarak da kullarına samimî sûrette nasîhat etmeden, hiçbir sohbete başlamadım ve bitirmedim, dedim. Bunun üzerine Allahü teâlâ meleklerine: "O doğru söyledi, onun için bir kürsü kurun, üzerine çıksın, dünyâda kulların arasında şan ve şerefimin yüceliğini ilân ettiği gibi, bu defa da meleklerin arasında şan ve şerefimin yüceliğini ilân etsin" dedi.

Mensûr bin Ammâr, Münkedir bin Muhammed'den, o da babasından, o da Câbir'den (radıyallahü anh) şöyle rivâyet eder: "Ensârdan Sa'lebe bin Abdurrahmân adlı bir genç vardı. Bu genç sevgisinden dolayı Resûlullah efendimizin (aleyhisselâm) yanından bir an bile ayrılmaz ve O'na dâima hizmet ederdi. Birgün Ensârdan birisinin kapısının önüne geldi, içeriye baktı. Bu sırada içerde bir hanım yıkanıyordu. Sa'lebe birkaç defa içeriye baktı. Sonra bu hareketine pişman oldu. Yaptığı bu kötü hareketten dolayı, Resûlullaha vahy gelmesinden korktu. Peygamberimize (aleyhisselâm) karşı utancından Medine'den kaçtı. Mekke ile Medine arasında bir dağa gitti ve orada yaşamaya başladı. Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) kırk gün Sa'lebe'yi sordu. Nihâyet Cebrâil (aleyhisselâm) gelerek Peygamber efendimize (aleyhisselâm) dedi ki: "Rabbin sana selâm ediyor ve sana haber veriyor ki; ümmetinden firar eden (Sa'lebe) dağlardadır. O kaçan kişi, azâbımdan bana (Allahü teâlâya) sığınıyor."

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) bunun üzerine, Hazreti Ömer ve Hazreti Selmân-ı Fârisî'ye, "Gidin Sa'lebe bin Abdurrahmân'ı getirin" buyurdu. Hazreti Ömer ve Selmân (r.anhüma) Medine'nin kenar evlerinin sonunda, koyun

çobanlığı yapan Züfâfe ile karşılaştılar. Hazreti Ömer çobana, “Buralarda dağda yaşayan bir genç biliyor musun?” diye sordu. Züfâfe, “Herhalde sen Cehennemden kaçanı soruyorsun” dedi. Hazreti Ömer, “Cehennemden kaçtığını nereden biliyorsun?” deyince Züfâfe; “Gece yarısı olunca, şu taraftan elini başına koyarak ve ağlıyarak gelir ve şöyle söyler: “Keşke rûhum âlem-i ervâhda, cesedim âlem-i ecsâd’da kabz olsaydı ve rûhum bu iki âlemden ayrılmasaydı.”

Hazreti Ömer, “Biz onu bulmak istiyoruz” dedi. Züfâfe; “Benimle beraber gelin. Sizi ona götüreyim” dedi. Gece yarısına doğru, genç aynı şeyleri söyleyerek geldi. Hazreti Ömer gence yaklaştı. Genç onu hissedince “el-Emân, el-Emân, ateşten (azaptan) kurtuluş ne zaman” dedi. Hazreti Ömer ona, “Ben Hattâb oğlu Ömer’im” dedi. Sa’lebe bunun üzerine; “Resûlullah benim günahımı biliyor mu?” diye sorduğunda Hazreti Ömer, “Bilmiyorum. Ancak dün akşam seni bulmak üzere bizi gönderdi.” Sa’lebe, “Yâ Ömer, beni Resûlullahın huzûruna, o namaz kılarken veya Hazreti Bilâl kamet getirdiği zaman götürün” dedi. Hazreti Ömer, Sa’lebe’nin söylediklerini kabûl ederek onu Medine’ye getirdi ve sözünde durarak onu, Resûlullah namaz kılarken mescide getirdi. Sa’lebe, Resûlullahın mescidde kırâatini (Kur’ân-ı kerîm okumasını) işitince, bayılarak düştü. O baygın hâlde iken Hazreti Ömer ve Selmân-ı Fârisî de namaza durdular. Resûlullah selâm verince Hazreti Ömer ve Selmân’a, “Sa’lebeyi ne yaptınız?” buyurdu. Onlarda, “Ey Allahın Resûlü! Sa’lebe buradadır” dediler. Sa’lebe’yi ayıltarak Resûlullahın yanına getirdiler. Resûlullah efendimiz ona “Yâ Sa’lebe seni benden uzaklaştıran nedir?” diye sorduklarında, Sa’lebe; “Günahımdır” diye cevap verdi. Peygamber efendimiz (s...v.) ona “Sana öğretmedim mi? Allahü teâlâ hatâ ve günahları bağışlıyor”buyurunca, o da “Evet yâ Resûlallah!” dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) ona “Ey Rabbimiz, bize dünyâda iyi hâl ver ve âhırette ihsân et ve Cehennem azâbından koru” (Bekâra 201)âyet-i kerîmesini oku” buyurdu. Sa’lebe “Yâ Resûlallah! Günahım bundan büyüktür” deyince, Resûlullah efendimiz, “Bilakis Allahın kelâmı en büyüktür” buyurdu. Bundan sonra Resûlullah ona evine gitmesini emretti. Sa’lebe evine gitti ve hastalandı. Üç gün hasta yattı. Selmân-ı Fârisî Resûlullaha gelerek, “Yâ Resûlallah! Sa’lebe yapmış olduğu şeyden dolayı hastalandı” dedi. Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) “Kalkınız Sa’lebe’ye gidelim” buyurdu. Resûlullah onun yanına geldi. Başını kucağına alınca, Sa’lebe başını mübârek kucağından çekti. Resûlullah “Niçin başını kucağımdan çektin?” diye suâl ettiklerinde, Sa’lebe “Yâ Resûlallah! O baş günahla doludur. Onu sizin mübârek kucağınıza lâyık görmedim” dedi. Resûlullah “Ne hissediyorsun?” buyurdu. Sa’lebe “Derimin ve kemiklerimin arasında karıncanın sessiz yürüyüşünü hissediyorum” dedi. Resûlullah, “Ne arzu ediyorsun?” diye buyurduklarında; Sa’lebe “Rabbimin mağfiretini” dedi. Bunun üzerine Resûlullah: “Cebrâil aleyhisselâm şimdi geldi ve “Ey kardeşim, Rabbin sana selâm ediyor ve “Şayet kulum yer (dünyâ) dolusu hatâ ile bana kavuşursa, ben de onu yer dolusu mağfiret ile karşılarım” buyuruyor dedi.” buyurdu. Resûlullah bunu Sa’lebe’ye söyler söylemez, Sa’lebe bir bağırış bağırdı ve vefât etti. Resûlullah kalktı, onu gasl etti, techîz ve tekfinini yaptı. Namazını kıldı. Sonra kabrine taşıdı. Kabir dönüşü Peygamber efendimizi parmaklarının ucuna basarak yürüdüğünü gören Eshâb-ı kiram, “Yâ Resûlallah! Siz niçin ayak parmaklarınızın ucuna basarak yürüyorsunuz?” diye sorduklarında Peygamber efendimiz (aleyhisselâm); “Sa’lebe’yi karşılayan melekler o kadar çok ki, onların kanadına basmayayım diye bu şekilde yürüyorum”buyurdu.

Mensûr bin Ammâr’ın rivâyet ettiği hadîs-i şerîfte Peygamber efendimiz buyurdular ki, “Cehennem mü’mine şöyle seslenir. Ey mü’min! Çabuk geç ki, nûrun ateşimi söndürüyor.”

Mensûr bin Ammâr’a, Kur’ân-ı kerîmin mahlûk olup olmadığına dâir soru sorulunca, şöyle cevap verdi: “Allahü teâlâ bizi ve sizi bu fitneden muhafaza buyursun. Kim fitneden uzak durursa, bu onun için büyük bir ni’mettir. Bu fitneden

uzak durmazsa, felâkettir. Bunun hakkında konuşmak da, bid’attir. Soruyu soranla, cevap veren bu bid’ate ortaktır. Kur’ân-ı kerîm, kelâm-ı ilahîdir.”

“Halkı anan, Hakkı anmaktan geri kalır.”

“Nefsin selâmeti ona uymamakta, kişinin belâsı ise nefse uymaktadır.”

“Sıkıntıdan kurtulmak istiyorsan, dünyâyı istemeği bırak, özür dilemekten kurtulmak istiyorsan, diline hâkim ol.”

“Şeytan bir kimseyle eğlenmek istediği zaman, ona koğuculuk (lâf taşıma) yapması için vesvese verir. Dedikodu yapmaya teşvik eder ve kötü sözler taşıtır. Bu koğuculuk yapan adam, yaptığı dedikodu sonunda öyle işler yapmaya başlar ki, şeytan onların birini dahi yapmaktan utanır ve korkar.”

“Bir kimse başına gelen dünyevî musibetlerden dolayı sızlanırsa, musîbet îmânına intikâl eder.” “Bir günahı işlediğin zaman duyduğun zevk, günahın kendisinden daha beterdir.”

1) Tabakât-üs-sûfiyye sh. 130

2) Hilyet-ül-evliyâ cild-9, sh. 325

3) Nefehât-ül-üns sh. 114

4) Târîh-i Bağdâd cild-13, sh. 71

5) Mîzân-ül-i’tidâl cild-4, sh. 187

6) Risâle-i Kuşeyrî sh. 23